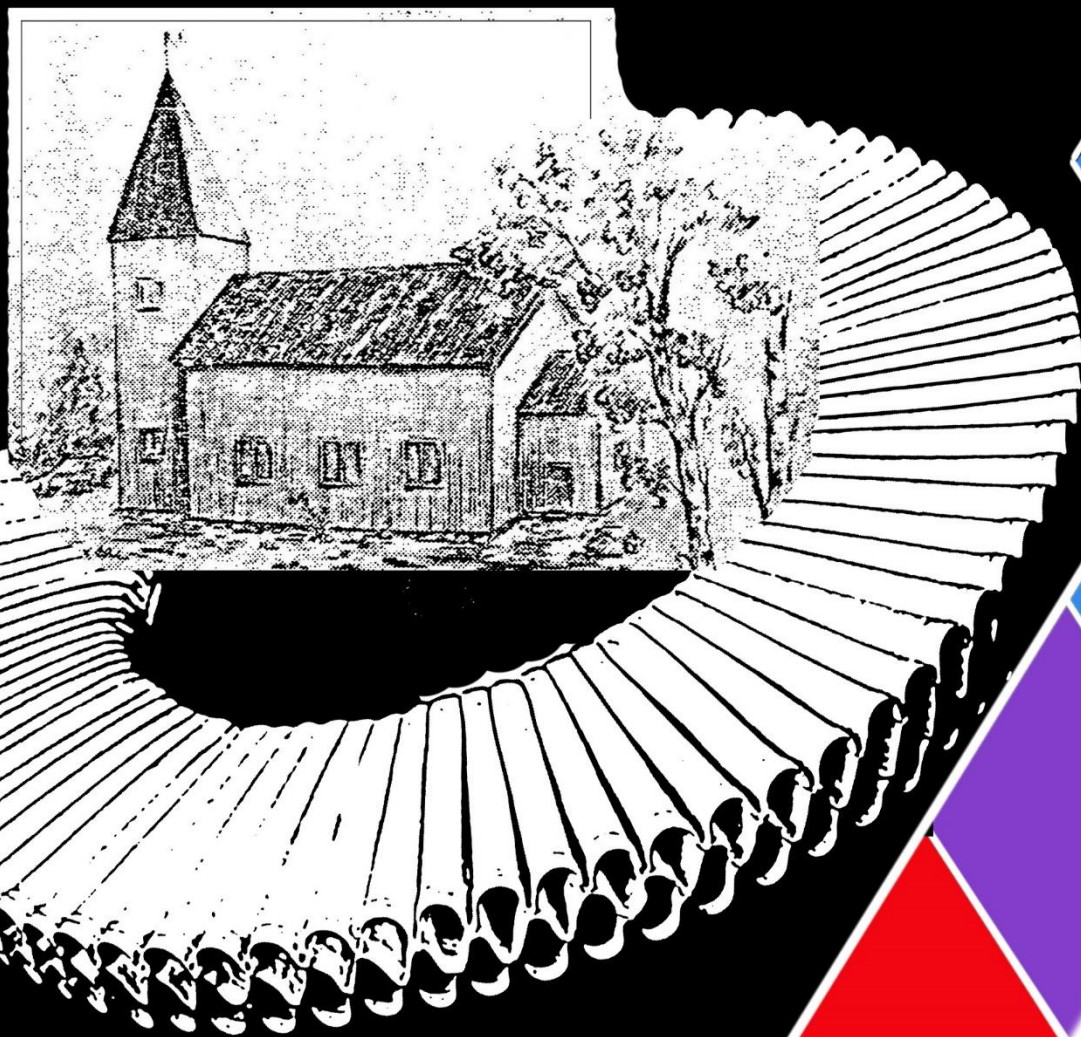

Nyutgivelse 2021

LOKALHISTORIE BIRKENES

Heftet var opprinnelig utgitt som et undervisningshefte for skolene i Birkenes kommune. Det er skrevet på nytt og bildene er skannet på nytt.
Red. Per Gunnar Knutson

Bondegutten fra Herefoss som ble prest i Danmark

Tekst: Åsmund Knutson
Foto: Johannes Agerbo

Bondegutten

fra

Herefoss _____

Herefoss gamle kirke

_____ *som ble prest i*

Danmark

Johannes Agerbo og Åsmund Knutson

Veiledningstjenesten ved
Birkenes Skolestyrekontor

FORORD.

Det er ikke mange endringer som er gjort i denne nyutgivelsen, men noen stedsangivelser er presisert, og noen få språklige rettinger er foretatt.

Det er lagt til noen flere bilder.

Ellers er innholdet i heftet uforandret og slik Johannes Agerbo og Åsmund Knutson forela det for Veiledningstjenesten ved Birkenes Skolestyrekontor i 1993.

Takk til Svenn A. Hansen for den fine forsida.

Birkeland 09.12.2021

Per Gunnar Knutson

INNHold

- s. 4 Tellef Børresen,
eller Bondegutten fra Herefoss som ble prest i Danmark
- s. 4 Ætta
- s. 4 Ættegarden
- s. 6 Barndomsår
- s. 6 Embetsgårder
- s. 7 Herefoss kirke
- s. 7 Skolegang
- s. 8 Odelspenger
- s. 8 Christiansand
- s. 8 «Bestemt til Ploven, men dyrket Muserne»
- s. 9 Elev ved Christiansans Katedralskole
- s. 10 Ved Universitetet i København
- s. 11 Kapellan
- s. 11 Kyndby kirke
- s. 11 Latinisering av navnet
- s. 12 Kart Orø
- s. 13 Orø
- s. 13 Orø kirke
- s. 15 Sogneprest Tullius Birgerides
- s. 15 Orø prestegård
- s. 18 Familie og slekt

TELLEF BØRRESEN
eller
BONDEGUTTEN FRA HEREOFSS SOM BLE PREST I DANMARK

I unionstiden mellom Danmark og Norge (1380-1814) var det svært vanlig at danske teologer ble sognepresten i Norge. Tellef Børresen er et eksempel på det motsatte. Han ble sogneprest i Danmark.

Tellef var fra Nordgarden på Herefoss og var født i 1753, «hos Pers». Huset han ble født i, står fremdeles på samme plassen, men det er både ombygd og påbygd slik at gavlen på gamlehuset er blitt til ei dobbelt høy framside på det nyrestaurerte huset.

ÆTTA

Far til Tellef hette Børre (Børu, Børge). Han tilhørte den vidgreinte Nordgardsætta på Herefoss med aner tilbake til 1500-tallet. Han var gift tre ganger:

Børre (Børu, Børge) Olsen Herefoss f 1701 d 1764

1. g 1724 m Kari Halvorsdatter Retterholt fra Vegusdal

Barn: Karen 1725, Ragnhild 1728

2. g 1734 m Ingeborg Eivindsdatter Askeland fra Mykland

Barn: Ole 1735

3.g 1751 m Joran Tellefsdatter Stie fra Søre Herefoss f 1729

Barn: **Tellef 1753**, Nils 1755, Ingeborg 1758, Halvor 1760, Tøri 1763

Etter Børres død i 1764 gifta Joran seg med Svend Jonsen Liane fra Mykland. De ble vidd i Herefoss kirke 14. oktober 1765.

ÆTTEGARDEN

Hele Herefossgarden som omfatta både Nordgarden og Sørgarden, var verdsatt til 4 huder etter den gamle matrikkelen. (1/2 hud var verdien på en selvbergingsgård for en familie).

Hele Herefossgarden hadde vært kirkegods så langt tilbake som det fins skriftlige kilder. Herefoss anneks kirke sto for utleia (bygsla) av Nordgarden (2 huder) og Hommedal (Landvik) for Sørgarden (2 huder). Brukerne hadde sittet som leilendinger fram til det store kirkesalget 1723-30, da kongen solgte kirker med kirkegods for å få penger i statskassa.

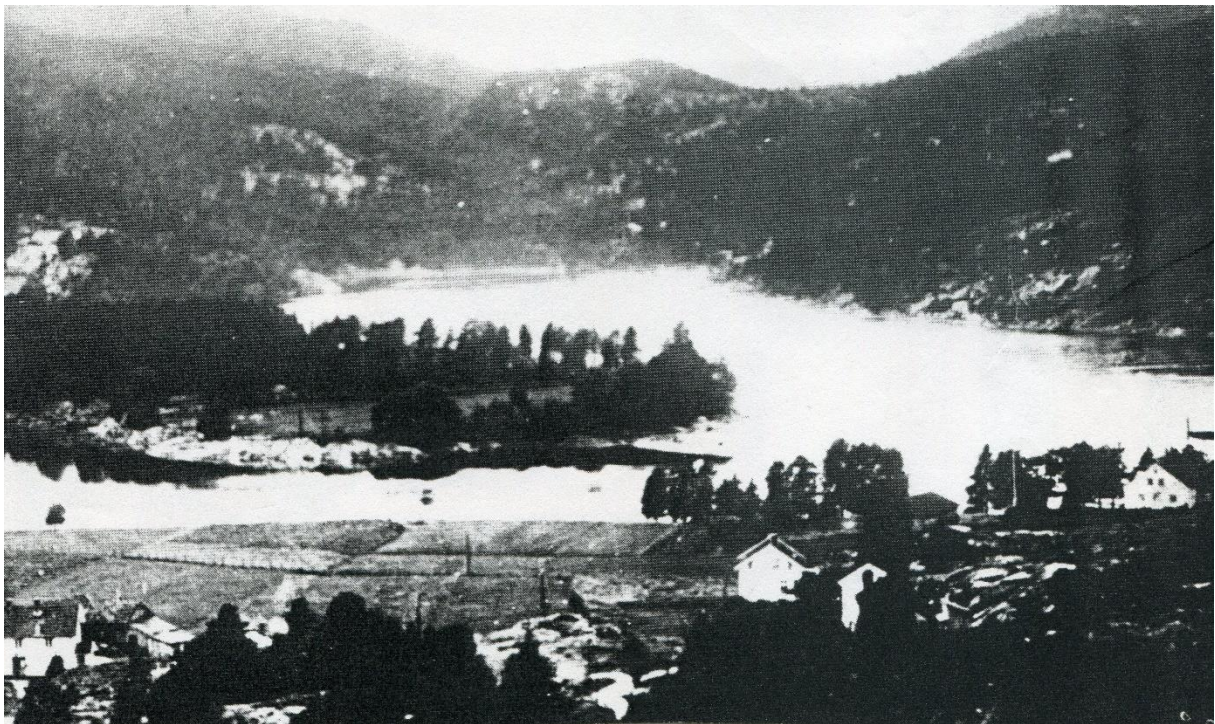
Herefoss kirke med kirkegods ble kjøpt av sorenskriver Lyth Øhrum fra Vegusdal i 1724. Men i slutten av februar samme år rei han heimover fra Herefoss til embetsgarden sin i Vegusdal. Og like før Engelsåna mellom Furholt og Breisåsen datt han av hesten og slo seg så han døde. Han ble gravlagt 3. mars 1724 i Vegusdal.

Denne ulykka førte til at sorenskriverne i Vegusdal tinglag flytta til Herefoss og ble værende der i 128 år (1728-1852). Det førte og til at Nordgarden på Herefoss ble frikjøpt.

Børre Olsen hadde fått bygselbrev på Nordgarden i 1723, underskrevet av stiftsskriveren Peder Mortensen Torup, og mot betaling av 10 riksdaler i første bygsel. Han satt som leilending fram til 1746. Da kjøpte han gården av Gjertrud Øhrum for 598 riksdaler og ble selveier.

Herefoss kirke fra 1865

Nordgarden på Herefoss. I huset nederst til venstre ble Tellef Børresen født.
Helt til høyre ligger Futegarden "Der Nord".

Det var velstand på Nordgården i Børres tid. Børre hadde nok fått med heimafølje (medgift) med sine giftermål, men han var og god til å styre og stelle og ta vare på eiendelene sine. På skiftet etter Børre i 1764 var det netto 292 riksdaler og en buskap på 2 hester, 10 kyr, 2 okser, 8 sauer og 7 geiter.

Sønnen Ole i andre ekteskap hadde odelen og overtok gården.

BARNDOMSÅR

Tellef vokste opp på Nordgarden i Herefoss kirkebygd. På den tiden var det offentlige administrasjonssenteret for Råbyggelagets futedømme (fogderi) lagt til Herefoss.

Det som nå er Aust-Agder fylke, var fra gammelt av delt i to len: Nedenes, som omfatta bygdene ute ved kysten og Råbyggelaget, som omfatta de indre bygder fra og med Herefoss til øverst i Setesdalen.

Råbyggelaget var oppdelt i to sorenskriverembeter: Vestre Råbyggelag, med tre tinglag (Valle, Ose og Hornnes) og Austre Råbyggelag, med to tinglag (Vegusdal og Risdal). Herefoss hørte til Vegusdal tinglag.

Futene (fogdene) på Tellefs tid hette Erik Børresen (1748-1761), Zacharias Besche (1761-1765) og Andreas Lie (1766-1776). Sorenskriveren hette Petter Odderbech (1747-1781).

På nabogarden Retterstøl, som var militær samlingsplass på 1700-tallet, skal kaptein Barnholt ha bodd i denne tiden.

Disse embetsmennene, både fut, skriver og offiser, har Tellef opplevd på en spesiell måte. De hørte til de kondisjonerte (overklassen) og holdt en viss avstand til bygdefolk, som helst skulle stå med hatten i handa, når embetsmennene kom gående eller ridende.

Det var ikke minst i kirka at denne standsforskjellen kom til syne. Der måtte alle møte fram, også den kondisjonerte. For at embetsmennene med familie skulle kunne slippe å sitte sammen med bygdefolket, var det ordna slik i Herefoss kirke, at de hadde sin plass på galleriet over inngangsdøra. Det var adskilt og kunne tildekkes med portierer.

Embetsmennene ville heller ikke «gaa til Herrens Bord på sedvanlig Tid sammen med den øvrige Menighed».

EMBETSGÅRDER

Forskjellen i boligstandard mellom bygdefolk og embetsstand fikk og Tellef merke. Sorenskriver Odderbech hadde fått bolig i den gamle futegarden på Sjørgarden. Den lå ved Stallfjellet sørvest for kirka ned mot Herefossfjorden. Bygningene var i dårlig stand, så Odderbech kjøpte like godt hele Sjørgarden (2 huder) i 1750 sammen med kirka, som da hørte garden til. Så bygde han nye standsmessige hus på Kirkejordet rett sør for kirka i 1762, og flytta dit.

Det samme skjedde med den gamle embetsgarden på Nes, som lå rett over på den andre siden av Herefossfjorden. Futen Besche var misfornøyd med de gamle husa og bygde en ny standsmessig embetsgard der i 1763. Hovedbygningen var 20 meter lang og 10 meter brei og hadde 13 rom og kjøkken. Framsida på hovedbygningen vendte mot fjorden. Når skinne fra de festlig opplyste værelsene speilte deg i den blanke fjorden ved kveldstid, så

gården ut som et Soria Moria Slott for bygdefolk i kirkebygda, mens de kondisjonerte holdt sine tradisjonelle fester der.

HEREFOSS KIRKE

Tellefs barndomskirke i Herefoss var ei langkirke fra 1600-tallet. Den var bygd av stort, grovt tømmer, med inngangsdør fra vest og med tårn rett over døra. Senere ble den kledd med breie bord innsatt med tjære. Den hadde små, blyinnfatta vinduer. Grunnmuren var lav, og under kirka var det gravkjeller.

Inne i kirka merka korbuen mot sakristiet seg mest ut. Den var lite pen. Kirkebenkene hadde dører med påmalte gårdsnavn.

Den hadde tre gallerier, eller trev som de ble kalt: Langtrevet til venstre, Ungdomstrevet på veggen over alteret og Stortrevet over inngangsdøra. Dette siste var for offiserer og embetsfolk, atskilt med portierer.

I 1789 er kirka blitt nevnt som «en liden Trækirke i nu meget slet, forfalden og brøstferdig Tilstand».

Denne gamle kirka sto nord for der den nye kirka ble reist i 1865. Den lå så lavt i terrenget at vannet gikk helt inn til kirkemuren når det var storflom i Herefossfjorden. Under storflommen i 1864 sto vannet så høyt at bedeskammelen lå og flaut inni alterringen.

SKOLEGANG

I 1760 begynte Tellef på allmueskolen. Det var omgangsskolen som rådde grunnen i den tiden. Skoleloven av 1739-41, om rett og plikt for alle barn i Norge til å gå på skole, hadde prestene fått i oppdrag å sette ut i livet. I Herefoss var det sogneprest Hans Speilberg (1740-64) som fikk den vanskelige oppgaven. Han var bygutt fra København og bare 28 år gammel da han skulle organisere grunnskolen der inne mellom fjell og fjord. Men han var energisk og klarte det raskere og bedre enn mange av sine kolleger i andre bygder. Den 7. jan 1743 var alt klart i Herefoss, og skolen tok til.

Bygda ble delt inn i to skoledistrikter med en skoleholder (lærer) i hvert distrikt. Gårdene i hvert distrikt ble delt inn i tre roder. Elevene skulle følge læreren fra gård til gård så lenge han var i den roda de hørte til i. Når læreren dro videre til elevene i de to neste rodene, fikk de første elevene fri i to uker til han kom tilbake igjen. Læreren hadde kost og losji i det huset der skolen ble holdt.

Tellef hørte til i andre rode i Øvre skoledistrikt. Han fulgte læreren fra hus til hus på gårdene Herefoss, Rettestøl og Nes.

Læreren hans, som het Nils Direnes (1719-1793), var innfødt herefossing. Han var og degn (kirkesanger) ved Herefoss kirke, og hadde fått god attest av presten: «Nils Direnes har et stille og uforargeligt Levned. Han har god Kundskab i Christendommens Sandhed og gjør en stor og god Indsats i Degne- og Skoleembedet.»

Skolefaga var Kristendomskunnskap, lesing, skriving og regning. Skoleplikten varte fra 7-års alderen til elevene var 10-12 år gamle. Hovedmålet med skolen var at barna skulle lære så mye kristendomskunnskap at de kunne bli konfirmert.

ODELSPENGER

Tellefs halvbror, Ole Børresen, overtok ættegården etter farens død i 1764. Han gifta seg i 1766 med Dorte Torsteinsdatter Brobakken f 1719. De fikk ei datter, Ingebjørg, i 1772.

Det var en velstandsgård Ole overtok, men han var ingen god mann til å styre og stelle. I tillegg var han blitt altfor avhengig av sterke drikkevarer, en last som til slutt skulle koste ham livet. Han datt av hesten «efter at have været noget beskienket».

Ole måtte låne 175 riksdaler så han kunne få løyst ut de andre arvingene. Det varte ikke lenge før han fikk enda mer gjeld å plages med. Men i 1767 kom futen Andreas Lie med et tilbud til Ole om å kjøpe halve Nordgarden (1 hud) for 600 riksdaler. Det tilbudet kunne ikke Ole stå imot, og godtok det.

Men det satte de andre arvingene seg kraftig imot, og la ned protest mot salget. De mente han ikke hadde noen rett til å selge gammel odelsjord uten samtykke (bifall). Protesten førte ikke fram, men for å sikre seg mot odels sak, betalte futen Andreas Lie odelspenge til Tellef.

Futen bygde standsmessige hus på sin del av Nordgarden i 1769. Den ble kalt «Der Nord».

CHRISTIANSAND

Etter odels saka med Ole reiste Joran med mann og barn til Kristiansand. Byen, som var blitt grunnlagt av kong Christian IV 5. juli 1641, var fremdeles en liten by på den tiden. Folketallet hadde stått i stampe på om lag 3000 innbyggere fra 1700 til 1769, enda byen hadde hatt mange privilegier å vokse på. Folk som flytta til byen, fikk f.eks. gratis tomt og fri beitemark i Byskogen med buskapen sin. De slapp å betale skatt de første åra. Men fra 1770 begynte folketallet å vokse igjen med over 1000 personer i en 10-års periode.

Etter at enevoldsstyret var blitt innført i Danmark-Norge i 1660, ble Kristiansand styrket på andre måter også. Da ble den en viktig militær- og festningsby på Skagerakskysten og fikk handelsmonopol med fremmede land.

I 1682 fikk Kristiansand status som stiftsby i stedet for Stavanger. Bykirka ble da domkirke, og biskop og stiftsamtmann flytta da fra Stavanger til Kristiansand. Den lærde skolen, eller latinskolen, som hørte kirka til, ble katedralskole.

Det var til denne byen Joran kom med familien sin. Og det var her Tellef skulle begynne på et helt nytt liv. Stefaren ble der kalt Svend Kjører, også i offentlige papirer.

«BESTEMT TIL PLOVEN, MEN DYRKET MUSERNE»

Tellef sier i sin vita (livsbeskrivelse) at han «først var bestemt til Ploven, men efter Faderens Død begynte at dyrke Muserne i Christianssands Skole». (Dyrke muserne: Symbol for vitenskapelig forskning).

Han kom med andre ord til å bruke odelspengene til å gå på skole.

Det kan vel tenkes at presten har hatt et ord i øra på mora, for han kjente sikkert til det den danske biskopen Peder Palladius hadde skrevet til prestene i 1540: «De småguttene dere merker lærer lett, så det som klokkeren lærer dem, renner i dem som smør, de skal dere la komme til nærmeste by på skole».

Christiansands Domkirke fra 1736. Den brant i 1892.

Kristiansand Katedralskole

ELEV VED CHRISTIANSSANDS KATEDRALSKOLE

Den 17. mai 1771 ble Tellef opptatt i første klasse ved Christianssands Katedralskole. I skoleprotokollen står det at foreldrene var bonde Børre Olsen og Joran Tellefsdatter.

Stefaren Svend Kiører hadde satt ham i skolen og ga ham økonomisk støtte. Fra skolen fikk Tellef stipend fra 1772 til 1778 med «Summa 97 ½ Riksdaler».

I skoleprotokollen står det under Profect (kunnskaper ved opptakelse i skolen): «Intet lært af Latinen». I oktober 1771 ble han flytta opp fra første til andre Lectie (klasse), i november 1773 til tredje Lectie og i 1774 til øverste Lectie.

Under Character står det: «Bædste Character».

Tellef ble dimittert (Sendt til) Akademiet (Universitetet) i København i juli 1778 og ble da student med Haud i karakter.

Katedralskolen som Tellef begynte på i 1771, var blitt innvidd i 1736. Den var bygd av murstein i motsetning til den gamle trebygningen som brant opp under den store bybrannen i Kristiansand i 1734. Men den var i en svært skrøpelig tilstand. Bare noen få år etter at Tellef var blitt dimittert fra skolen, kom foten til rektors kone til syne gjennom taket i klasserommet. Hun hadde trødd gjennom golvet i leiligheten ovenpå.

I 1807 ble skolen ombygd til den skikkelsen den eldste delen fremdeles har. Den nye bygningen ble oppført i 1874 med nytt tilbygg i 1939.

VED UNIVERSITETET I KØBENHAVN

Tellef ville bli prest. Og for å bli det måtte han til hovedstaden København å studere teologi ved det tradisjonsrike universitetet der, som var grunnlagt i 1479. (Oslo fikk universitet i 1813).

Men først måtte han ta Examen Philosophicum, en slags opptaksprøve til universitetet. Den tok han i 1779. Og så tok han fatt på teologistudiet. Det tok 9 år før han ble ferdig med det.

Det var midt i Opplysningstiden (1750-1800) Tellef studerte, da nye åndsretninger kom strømmende til Danmark fra det store utland, og rasjonalismen gjorde sitt inntog. (Rasjonalisme: Åndsretning som legger hovedvekten på fornuften og det en kan forstå).

Studentene hadde litt forskjellig syn på disse nye ideene. Danskene fikk helst sin påvirkning fra Tyskland, mens nordmennene mer var vendt mot Frankrike og England. Motsetningene kom sterkest til syne da «Det Norske Selskab» ble stiftet i 1772, og danskene fulgte opp med sitt danske selskap. Men ellers likte nok nordmennene seg best på Juels kafe i Sværtegade, der de sang og fortalte om Norge og lengtet tilbake til Fjellandet i nord.

Her kan vi nevne mange kjente navn. Bl.a. den senere bergensbiskopen Johan Nordahl Bruun (1745-1816), som skreiv en hyllest til Norge i form av ei drikkevise. Den sang de gjerne:

For Norge, Kjæmpers Fødeland
Vi denne Skaal vil tømme.
Og naar vi først faar Blod paa Tand,
Vi sødt om Frihed drømme.
Dog vaagne vi vel op en Gang
Og bryde Lænker, Baand og Tvang.
For Norge, Kjæmpers Fødeland
Vi denne Skaal vi tømme.

Johan Herman Wessel (1742-1785) var en annen. Han ironiserte over seg selv ved å skrive sin egen gravskrift:

Han aad og drak var aldrig glad,
Hans Støvlehele gik han skieve,
Han ingen Ting bestille gad,
Til sidst han gad ei heller leve.

Det ser ut til at Tellef har holdt seg utenfor det lystige studentlivet. Han har satt seg som mål å ta teologisk embetseksamen og bli prest, og det forpliktet. Heller ikke var han kjent med kafe- og restaurantlivet fra før, verken fra Herefoss eller fra Kristiansand.

Når det likevel tok så lang tid med studiet, hadde det sin grunn i «mange Sygdomme og vækslende Skæbner». Han måtte og «som saa mange andre fattige Studenter, paatage sig forskellige slags Arbejde for at leve, samtidig med at han passende Læsningen». Odelspengene var nok blitt oppbrukt.

KAPELLAN

Tellef ble ferdig med den teologiske utdanningen 7. april 1788. Dimisprekenen (en prøvepreken før ordinasjonen) holdt han i Øde St. Maria 21. juni for Hornemann, og ble da teologisk professor med Haud i karakter. Og endelig den 25. juni 1788 ble han ordinert (innvidd til prestedtjeneste) av biskop Nikolaj Edinger Balle (1744-1816). Balle var en av de fremste danske teologer i kampen mot rasjonalismen.

Straks etterpå fikk han kall. «En velsignet Guddoms Forsorg gjorde, at jeg straks kaldedes til Kapellan for Kyndby-Krogstrup», sier han i vitaen sin. Dette var to landsbykirker på Nord-Sjælland mellom Isefjord og København. Der ble han i to år.

KYNDBY KIRKE

I kapellankallet ble han kjent med en ganske annen type kirker enn sin barndoms kirke i Herefoss.

Kyndby kirke er bygd i «Frådsten» (en slags bygningsstein av porøs kalkstein). Den blir brukt til hus- og kirkebygg. Kirka har et av Sjællands mest betydelige kalkmalerier fra den romerske tidsalder (900-1200). Bildet viser jomfru Maria som ligger på dødsleiet. Ved senga står Kristus med glorie av forgylt stukk (Stukk er ei masse av gips og sand å mønstersmykke med). Han holder et lite barn i armene, som symbol på Marias sjel. I kanten av bildet er malt en smal tårnaktig bygning. Den skal symbolisere at den skildra scenen foregår innendørs.

LATINISERING AV NAVNET

Tellef gjorde som så mange andre på den tiden. Han latiniserte navnet sitt. Når han gjorde det, vet vi ikke, men han brukte selv det «lærde» navnet i vitaen sin:

Faren: Børre Olsen	ble til	Birger Olavsén
Mora: Joran Tellefsdatter	ble til	Joranna Tullifilia
Han selv: Tellef Børresen	ble til	Tullius Birgerides

ORØ

Den 17. september 1790 ble Tellef kalt til sogneprest for menigheten på Orø, en knapt 7 km lang, hjerteforma øy inst inne i Isefjorden på nordvest Sjælland. Øya, som nå (1992) har 754 innbyggere, er på 14,7 kvadratkilometer. Det vil si 51 personer pr. kvadratkilometer. Dessuten er der 1200 sommerhus (hytter).

Til sammenligning kan nevnes at Herefoss menighet er 11 ganger større, men har 3,3 personer pr. kvadratkilometer.

På Orø er det nå fire tettsteder: Bybjerg, Brønde, Gamløse og Næsby. Bybjerg er hovedstaden med nesten alle kundetjenestene på øya: Forretninger, kro, skole, posthus, bank, lege, forsamlingshus, idrettshall m.m.

Der er en behandlingsinstitusjon innen barneomsorgen, en campingplass og en offentlig badestrand som har fått tildelt EF BLÅ FLAGG for reint vann og rein strand. I en liten skog er det et rikt dyreliv med bl.a. en rådyrstamme.

På vestkysten av øya er det 6 vindmøller som produserer mer strøm enn øya har bruk for.

I Tellefs tid var det jordbruk kombinert med fiske som var hovednæringsveien på øya. I Tettstedet Næsby kan en fremdeles se det opprinnelige landsbymiljøet nesten uskadd, slik det var for 200 år siden. Der ligger gamle bindingsverkshus og gårder og trykker seg inntil hverandre som på Tellefs tid.

Naturen på Orø er helt forskjellig fra det Tellef var vant med fra Herefoss. Fjell og daler, skog og myr, vann og elver er byttet ut med svakt bølgende sletteland og en fruktbar og idyllisk plantevekst.

ORØ KIRKE

Orø kirke, som fremdeles er i bruk, ligger i landsbyen Bybjerg sør for den langstrakte åsen Stensbjerg, der dronning Margrethes slott skal ha stått. (Margrethe (1353-1412) var yngste datter til den danske kongen Valdemar Atterdag og gift med den norske kongen Håkon 6.)

Koret og skipet på kirka er fra 1100-tallet. I senmiddelalderen (1350-1536) fikk den tre tilbygg: Sakristi, våpenhus og tårn. Byggematerialet er rå og kløyvd kampestein, som er lagt i regelmessige skift.

Inventaret i kirka stammer fra nesten alle århundrer:

Fra middelalderen er bevart den romanske døpefonten, et dørbeslag forma som et løvehode, en Pieta (bilde av jomfru Maria med Kristi legeme på fanget) og et korbuekrusifiks (Jesus på korset).

Fra 1500-tallet stammer forsiden av alterbordet og alterstakene. Selve altertavla er fra 1600-tallet. Det er og prekestolen med våpen for lensherren over Fredriksborg Amt, dåpsfatet og den ene kirkeklokka. Den andre kirkeklokka er fra 1700-tallet.

I 1808 skreiv Tellef Børresen om Pietaen til Oldsagskommissionen: «--og nede i Kirken i en paa nordre Side tilmuret Dør, et Maria-Billede med et Barn i Svøb paa Skiødet, ved hvilket findes den Synderlighed, at det har et Skæg og Arme, der er lige saa lange som hele Kroppen. Dersom Armenes Længde har skullet hentyde paa dette Barns store og overordentlige Magt, saa maa vel Skægget have betydet dets Visdom, som synes at have

Orø kirke

Interiør i Orø kirke

været en underlig Grille...». Men Tellef har misforstått. Figuren på Marias fang er ikke et barn, men Jesus etter at han er tatt ned av korset. Ved et uhell er føttene blitt brukket av.

SOGNEPREST TULLIUS BIRGERIDES

Som sogneprest for Orø menighet kalte Tellef seg med det latiniserte navnet sitt: Tullius Birgerides.

Tellef var en høy, litt duknakket eller lutende mann med milde, blå øyne. Han gikk alltid med prestekalott, og skal ha vært avholdt av menigheten sin.

Han var en meget upraktisk mann. Jordbruk hadde han f.eks. ikke forstand på. Han skal ha vært en romantisk natur, og var en drømmer og et stemningsmenneske.

I 1804 kom biskop N.E. Balle, som tidligere hadde ordinert Tellef, på visitasreise til Orø menighet. Tellef holdt da en tale over en tekst i Efeserbrevet, som biskopen kommenterte slik: «Han uddrog Lærdom deraf som just ikke laa i teksten».

I 1817 kom biskop Fr. Muster på visitasreise. Tellef talte da over teksten i Jesaja 60.2: «Se, mørke dekker jorden, det er stummende mørkt over folkene. Men over deg stråler Herren fram, hans herlighet åpenbares over deg.» Biskopen dømte prekenen slik: «Meget godt, dog ikke ganske populært.»

Men begge biskopene hadde bare godt å si om pastor Birgerides.

ORØ PRESTEGÅRD

Prestegården som Tellef bodde på i Orø prestegjeld, var fra år 1650. Det var en stor firelænget bygning. («Firelænget» betyr at bygningen var oppdelt i fire lengder og bygd rundt et innelukka, firkanta gårdstun).

Det går fram av et prestegårdssyn i 1792 hvor stor prestegårdsbygningen var. Da utgjorde alle de fire sidene på bygningen til sammen 100 fag. (Med «fag» menes den delen av bindingsverket som ligger mellom to loddrette stolper, ca. 1,6 m). «100 fag» ville derfor si at den samla vegg lengda rundt gårdstunet var på omkring 160 meter.

Det kan vel nå tenkes at Tellef i sitt stille sinn nå mintes sitt barndoms «Soria Moria Slott» på Nes, og har sammenlignet det med sitt eget. Og denne gangen var det ikke noe eventyr.

Og prestegården hadde plass til mange mennesker. I 1801 bodde forruten Tellef der med familien sin, en forpakterfamilie og 8 tjenestefolk. I 1834 var der en husjomfru og 7 tjenestefolk.

Arbeidet med prestegårdshagen tok kona hans i andre ekteskap seg av. Hun var datter til gartneren på Herregården Ledreborg ved Roskilde, og fikk god hjelp av si mor. De stelte til et fint hageanlegg. Særlig skal «Sneglehøjden» ha merka seg ut. Mange av vekstene i det eiendommelige grøntanlegget stammet fra slottshagen i Herregården.

Nåværende prestegård består av to længer. Den nyeste ble bygd i 1850, mens den eldste længen er siste rest etter den gamle prestegården fra 1650. Hele længen står som på Tellefs tid, men det bor ikke folk i den. Graveren bruker en del til verksted, resten av bygningen er ikke i bruk. Der kan en fremdeles se båser som har vært i bruk til buskapan.

Fjøset på Orø gamle prestegård

Orø nåværende prestegård bygd i 1850

Sogneprest Kirsten Schmidt blir overrakt et eksemplar av heftet om Bondegutten fra Herefoss som ble prest i denne kirka. Det satte hun pris på. Marit Lia Knutson t.v.

FAMILIE OG SLEKT

Tellef Børresen var gift to ganger. I første ekteskap fikk han 3 sønner, en dødfødt datter og et tvillingpar.

I det andre ekteskapet fikk han 2 sønner og 3 døtre:

Tellef Børresen Orø var født 4. mars 1753 og døde 15. juni 1834.

1. gang gift 1791 med Louise Mortensdatter Nyboe. Hun døde i 1795. Hun var datter av sognepresten i Koldborg på Jylland, Morten Nyboe. Mora var født Quistgaard.

Barn: 3 sønner, 1 dødfødt datter og tvillinger.

Mora døde etter tvillingfødselen og ble gravlagt nord for sakristiet på Orø kirke.

2. gang gift 1796 med Frederikke Juliane Gørft født 1776 død 1843. Hun var datter av vannmøller Gørft på Dellinge Mølle. Tidligere hadde han vært gartner på Herregården Ledreborg ved Roskilde.

Barn: 2 sønner og 3 døtre.

En sønn og ei datter vet vi ikke noe om.

Sønnen Christian Ludvig Børresen var født i 1799 og døde i 1867. Han ble prest og var kapellan hos faren i to år (1826-28). Siden ble han sogneprest i Købelev på Lolland. Han var en kjent personlighet med pedagogiske og sosiale interesser. Han ga ut ukebladet «Den danske Bondeven». Han var ikke interessert i å komme tilbake til Orø og overta prestekallet etter farens død. Dattera Ingebjørg Børresen ble gift med presten Jørgen Gottfred Petersen. Hun døde i 1839. Jørgen Gottfred Petersen ble kapellan hos Børresen i 1833 og senere hans etterfølger som sogneprest i Orø prestekall fra 1834, da Børresen døde.

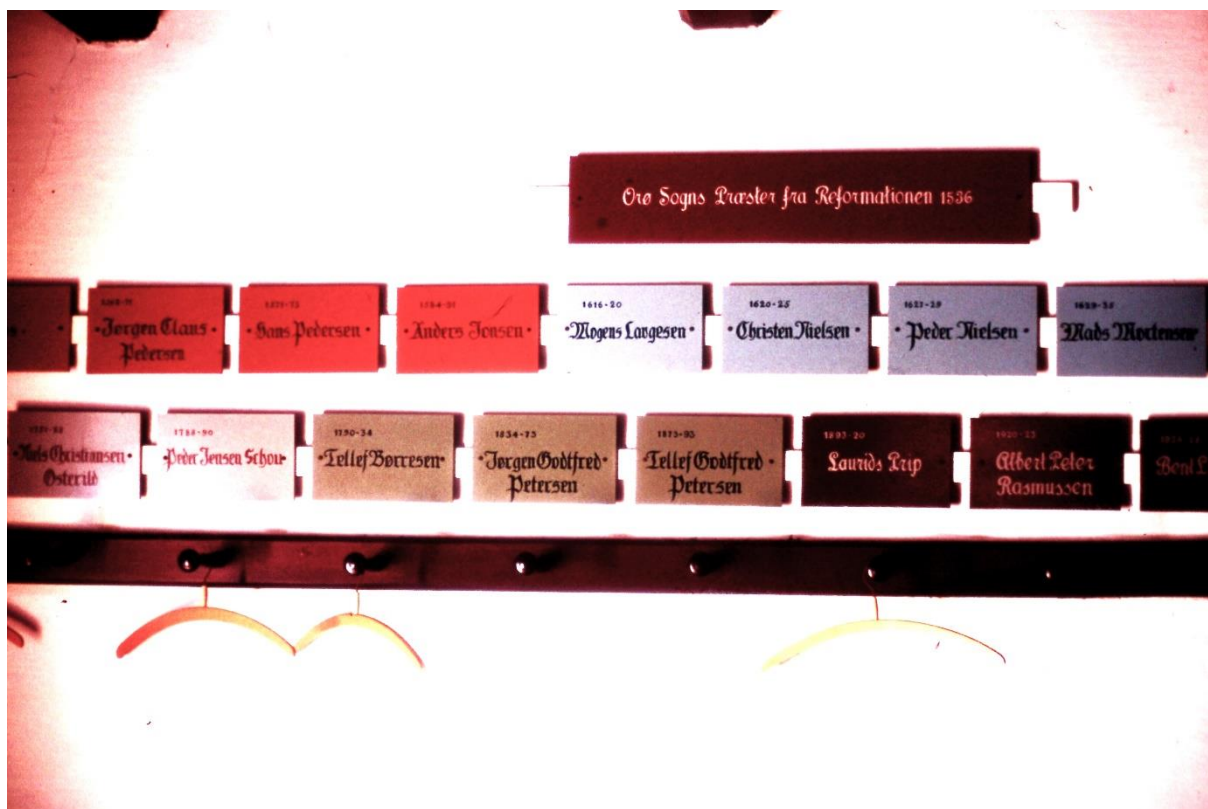
Han var en helt annen type enn svigerfar. Han var en myndig, nøktern og praktisk mann, en sognets «Vår Far», som ikke nøyde seg med bare å være menighetens veileder i åndelige saker.

De fikk 3 sønner. To døde. Den tredje hette Tellef etter morfaren, Tellef Goddfred Petersen. Han ble sogneprest i Orø etter sin far. Tellef Børresen og hans ætt kom derfor til å være sogneprester i Orø menighet mesteparten av det 18. hundreåret.

Tellef Børresen døde 15. juni 1834 og ble gravlagt ved siden av den første kona si, nord for sakristiet på Orø kirke. Hans andre kone sørget i 1840 for å reise en gravstein over ham. Den står der fremdeles. Det er ei firkanta, opprettstående, rødlig sandsteinsblokk (55x45x20 cm) med hvit marmorplate til å skrive innskriften på.

Tellef så aldri Norge igjen, men minnene om den kjære heimegården på Herefoss bar han med seg gjennom heile livet, er det blitt sagt.

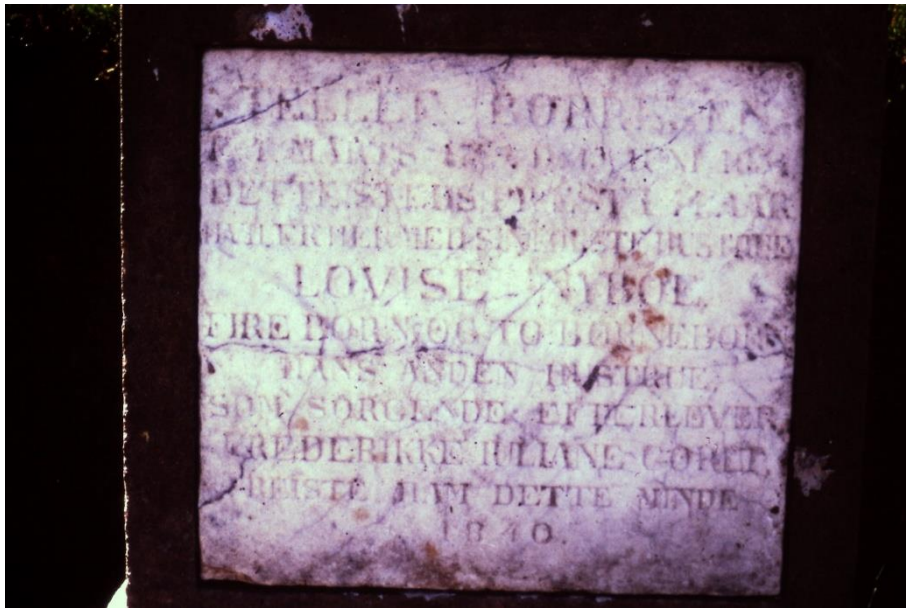
Enka etter Tellef, Frederikke Juliane, reiste fra prestegården og fikk seg et hus i Gamløse på Orø. Der døde hun i 1843, 67 år gammel.

Et navneskilt for hver prest som har tjenestegjort i Orø kirke er hengt opp i kirkens våpenhus og garderobe. Her er Tellef Børresens skilt nr. 3 fra venstre i nederste rekke.

Gravsteinen til Tellef Børresen og hans første hustru Lovise Nyboe. Jentene er Åsne og Kari Knutson

Gravsteinen til Tellef Børresen og hans første hustru på nært hold. Dette minnesmerke ble reist i 1840 av hans andre hustru, Frederikke Juliane Gørft

Altartavla i Orø kirke